

SZÁNTÓ JUDIT

Ionesco őse

■ FEYDEAU: A BALEK ■

Amióta az utóbbi évtizedekben Magyarországon Feydeau ismét divatba jött, azóta vártam azt az előadást, amely majd rehabilitálja a kritikákban bulvárszerzőként lekezelt író, és bebizonyítja, miért tartják a franciák nemzeti klasszikusnak és ezen belül az abszurd színház előfutárának. A honi kritikusok lehettek volna élesebb szeműek is, de mentségükre szolgáljon az a lélektani realizmussal alábélelt, langyos, általános vigjátéki stíl, amelybe színházaink a szerzőt öltöztették. Rendezők és színészek beidegzett módon jellemekben és szituációkban gondolkodtak, soha nem mozgásban és ritmusban, és nem akarták és/vagy nem tudták észrevenni azt az eszelős, mániákus, minden racionalitást megcsúfoló, egymás mellett a levegőbe beszélő, önmagán kívül a világból mit sem érzékelő, mechanikusan rángó-handabandázó tenyészetet, amely Feydeau műveiben a káoszba, a semmibe, a megindokolhatatlanba – egyszerűen az abszurditásba vágta.

Greifenstein János (Vatelin) és Kis Bernadett (Maggy)

Az elmúlt évben aztán megkaptam álmaim Feydeau-ját – mégpedig az Új Színház Vidnyánszky Attila rendezte *Bolha a fülbe*-előadásában, amelyet operai kísérőzenéhez igazítva valóban a mesterien megszervezett démoni káosz jellemezte; az ensemble-jelenetek, amelyekre ez a darab módot ad, a maguk nemében tökéletesek voltak. Kár, hogy szereplői cserbenhagyták a rendezőt; az egy Trill Zsolt, – úgy is mint „outsider” – kivételével nehézkes pöszmötölésükkel, humortalanságukkal, rossz értelmű rutinjukkal megakasztották a kerek bolondító forgását. (Igaz, egy ilyen előadásba beilleszkedni kivételes mesterségbeli tudást és nagyon erős, cifrá-

zásra, árnyalásra nem szoruló jelenléte igényel.) Ritkán érvényesült ilyen képlet-szerű tisztasággal a Kritikus-díj két kategóriája: a legjobb rendezés és a legjobb előadás közti különbség.

Jordán Tamás merlinbeli Feydeau-rendezése, *A balek* a hagyomány és a „Vidnyánszky-kánon” között áll, bár nem félúton – az utóbbihoz feltétlenül közelebb van. (Emlékeim szerint hasonló pozíciót foglalt el annak idején a kaposvári, *Tökfilkó* címen szervezett előadás is.) Vagyis bomlott karusszal helyett tisztességes bohózat (és nem generálszószal semlegesített vigjáték): jó ritmusú, friss, szellemes, jókedvű és lelkiismeretesen komoly-

tan. Jordán – a koreográfiát alkotó és betanító Horgas Ádámmal együttműködve – mozgásba transzponálja a helyzeteket, de a darab zártabb szerkezetének megfelelően (egyébként Feydeau egyik legvirtuózabban felépített művéről van szó) ensemble-kompozíciók helyett – ilyenre csak a második felvonás végén adódik alkalom – inkább remek *pas de deux*-ket és *pas de trois*-kat dolgoz ki, amelyek nagyrészt a jellemábrázolás feladatát is átveszik; a rendezés még a mimikára is többet bíz, mint a dialógusok átélt tolmácsolására.

Ebben a stílusban minden elmegy (persze a „minden” a művészi fegyelemnek és tudatosságnak van alávetve) – a szobalány átpakolás címén lehúzhatja a szoba lakójáról a ruhát, az ezredorvos süket, ámde nem vak hitvese jelenlétében teperheti az ágyra a szobacicut, a londoni vendég hölgy, amikor ágyában idegen urat talál, felmászhat az ágy mennyezetére, s az ifjú szerelmes szíve hölgyéhez rohanva diszkrétan beleshet alsónadrágjába. Szellemesek Horgas Péter díszletei is: felvonásonként minden vagy fehér, vagy piros, vagy kék (kék még a cigaretta, a *Le Monde*, a tálban lévő gyümölcs s az inas bevásárlókosara is) – jó francia avagy jó abszurd modorban.

A fiatal színészeknek nincs terhükre az érett s ezért minden rutinnal megkent személyiség; mozgékonyak, elevenek, frissek, kedvesek, s olyik még kikerekít egy olyan *típo fissót* is, amelyik az első perctől elhitegeti magát, s aztán jellemábrázolással már nem kell bajlódnia. (Az eddigiekből talán kitetszett, hogy ezt adott esetben dicséretnek gondolom.) Ilyen Bognár Anna (Lucienne), Helyes Annamária (Pinchard-né), Schmier Zoltán (Pontagnac) és főleg Orosz Róbert (Rédillon); Mike Kelly (Soldignac) pedig első jelenésekor egészen pompás mimikai bohóctréfát ad elő. Az általam látott előadáson Vatin sz szerepébe Greifenstein János helyett Jordán Tamás ugrott be; természetesen hibátlan anyagismerettel és lezser eleganciával skálázott fiatal alumnusai között.

GEORGES FEYDEAU: A BALEK (Merlin Színház Atlantis Társulata)

FORDÍTOTTA: Czimer József. **ZENE:** Horgas Ádám. **DÍSZLET:** Horgas Péter. **JELMEZ:** Huszti Edit. **KOREOGRÁFIA:** Horgas Ádám. **RENDEZŐ:** Jordán Tamás.

SZEREPLŐK: Schmier Zoltán, Greifenstein János, Orosz Róbert, Mike Kelly, Horváth Ákos, Koleszár Bazil Péter, Vass Szilárd, Inotay Ákos, Bognár Anna, Sebesi Janka, Kis Bernadett, Helyes Annamária, Berki Mónika, Horváth Veronika.